

Meander
**PARKINSON
PARADE**

Parkinson en seksualiteit

Woet Gianotten, arts-psychotherapeut

14-09-2024

Amersfoort

De reis voor vanmiddag

1. **Eerst enige uitleg over verschillen tussen mensen wat betreft het belang van seksualiteit**
2. **Dan wat informatie over seks met enige verschillen tussen mannen en vrouwen**
3. **Wat kan er verstoord raken bij Parkinson?**
4. **Wat kan je doen aan eventuele verstoringen?**

Wat is normaal?

Onderlinge
verschillen?

Wanneer stopt het?

Waarom vrijen mensen?

Waarom vrijen senioren?

**Vanuit dezelfde argumenten als anderen
(alleen niet meer voor zwangerschap)**

Ontspanning

Romantiek

Bevestiging (als man of vrouw)

Lust

Enz.

Verbondenheid

Waarom kan seks belangrijk zijn?

- Seks kan intimiteit bevorderen / herstellen
- Seks kan troosten
- Seks kan een manier zijn
om om te gaan met heftige emoties
- Seks als manier om stress te verminderen
- Enz.

- Seks vermindert de kans op depressie (bij ♂ en ♀)
- Seks vermindert de kans op hart-vaatziekten (bij ♂)
- Klaarkomen / zaadlozing
vermindert de kans op prostaatkanker
- Seks vermindert de kans op latere vaginale klachten
- Enz.

- Seks kan fysiek ontspannen
- Seks kan afleiden van pijn (bij ♂ en ♀)
Seks kan bovendien de pijndrempel echt verhogen (bij ♀)
- Seks kan het onderlinge vertrouwen vergroten (zoenen / knuffelen / klaarkomen)

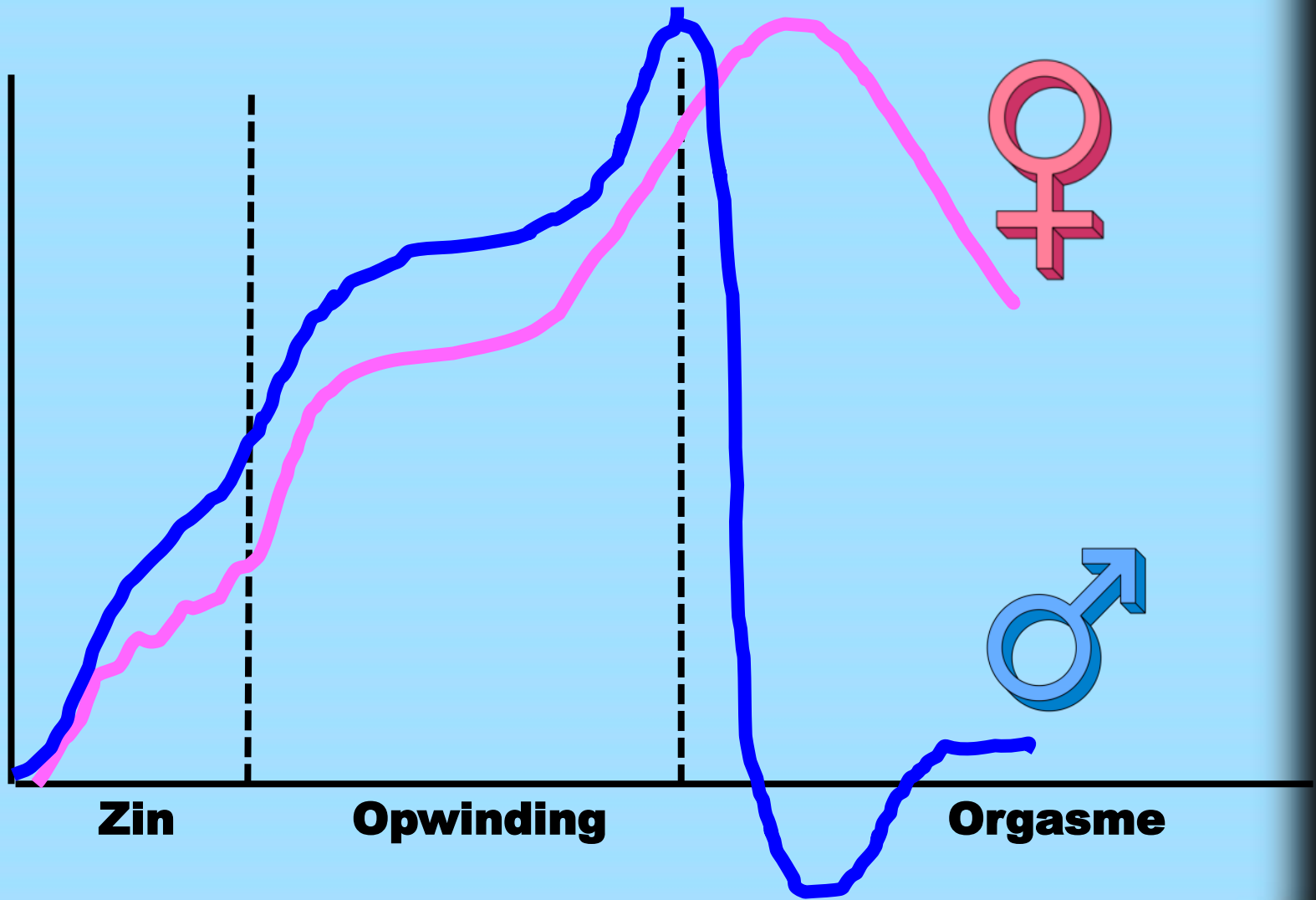

Seks lijkt dus gezond.
Maar hoe werkt het?

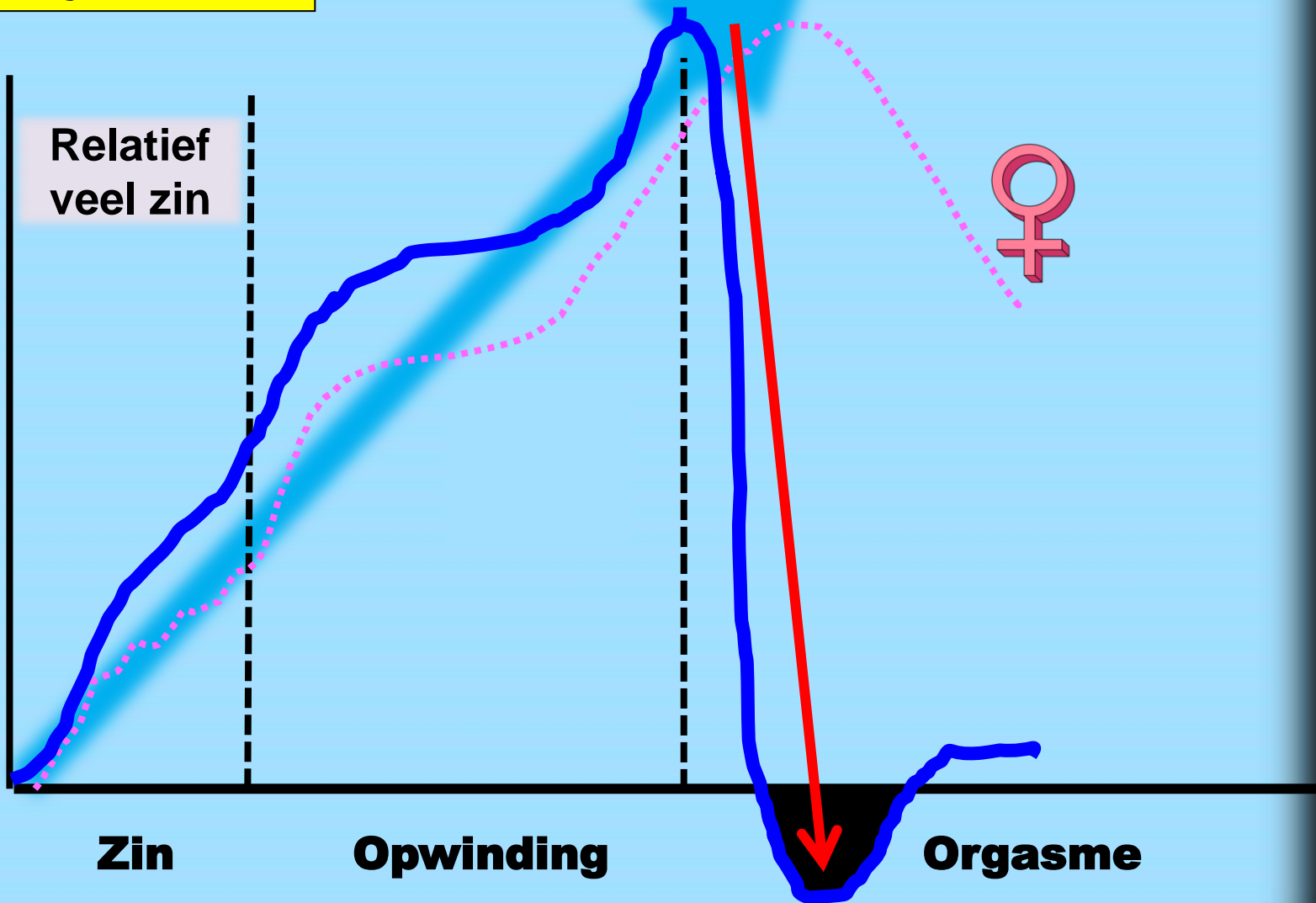

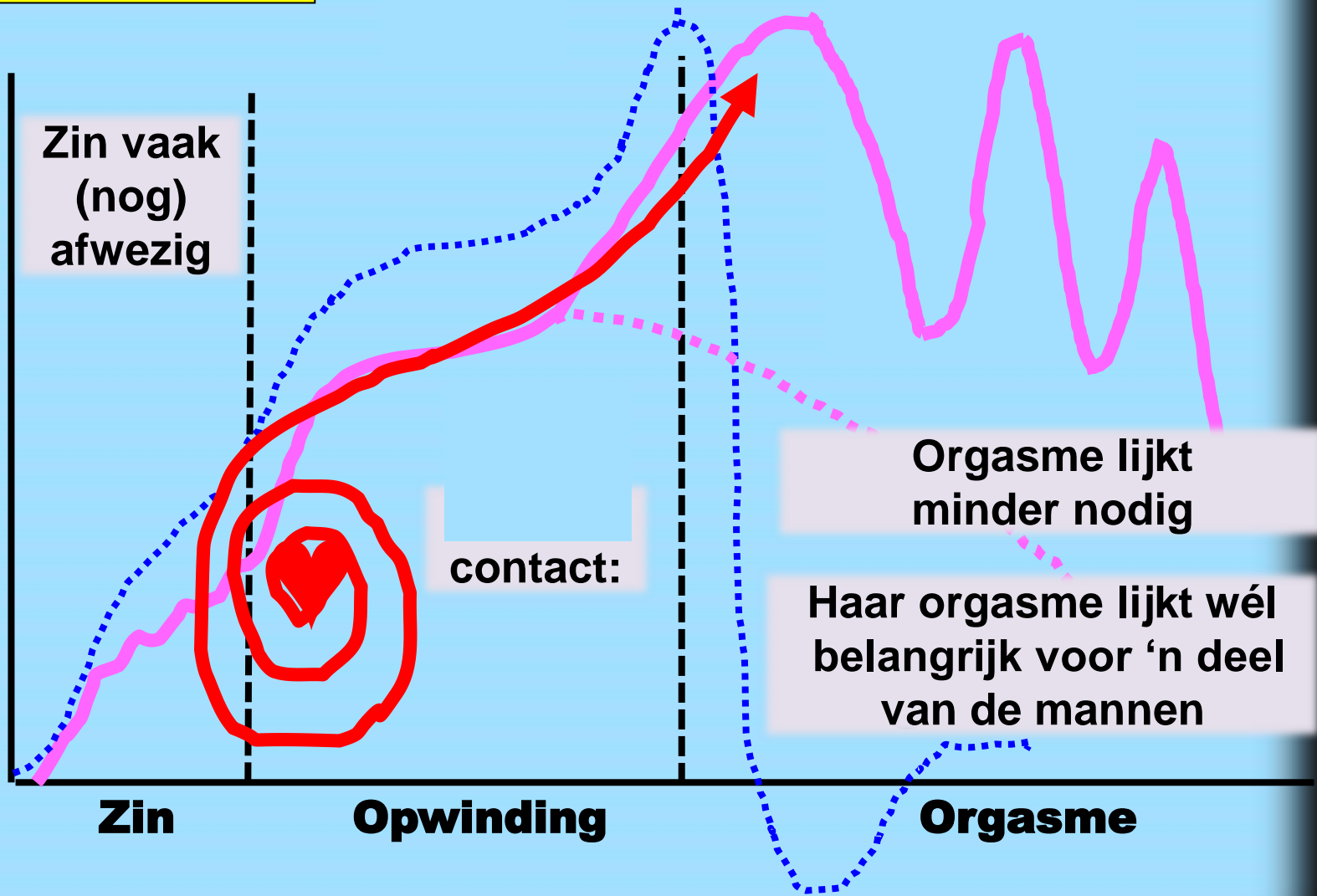
De seksuele reactie

De seksuele reactie bij de man

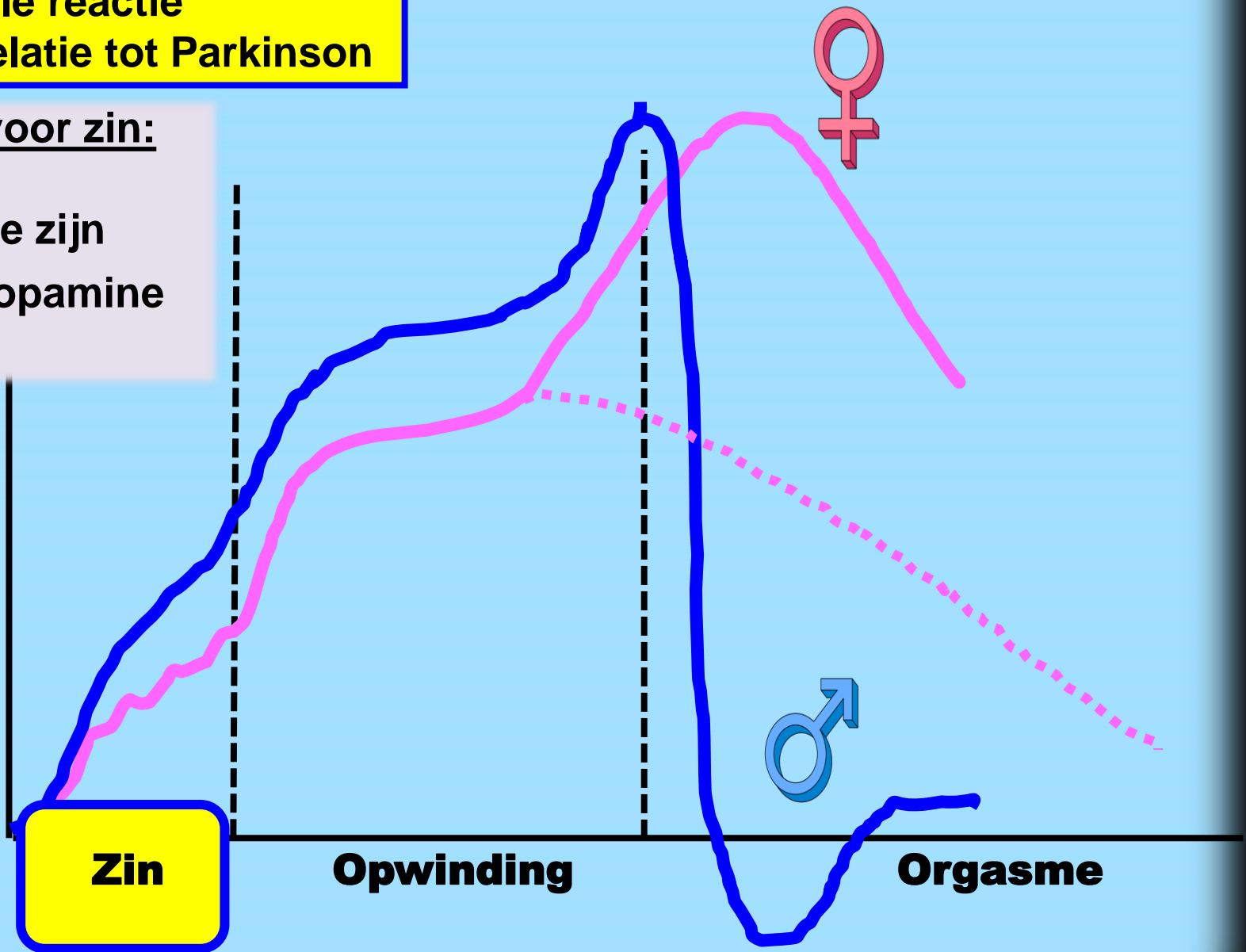
De seksuele reactie bij de vrouw

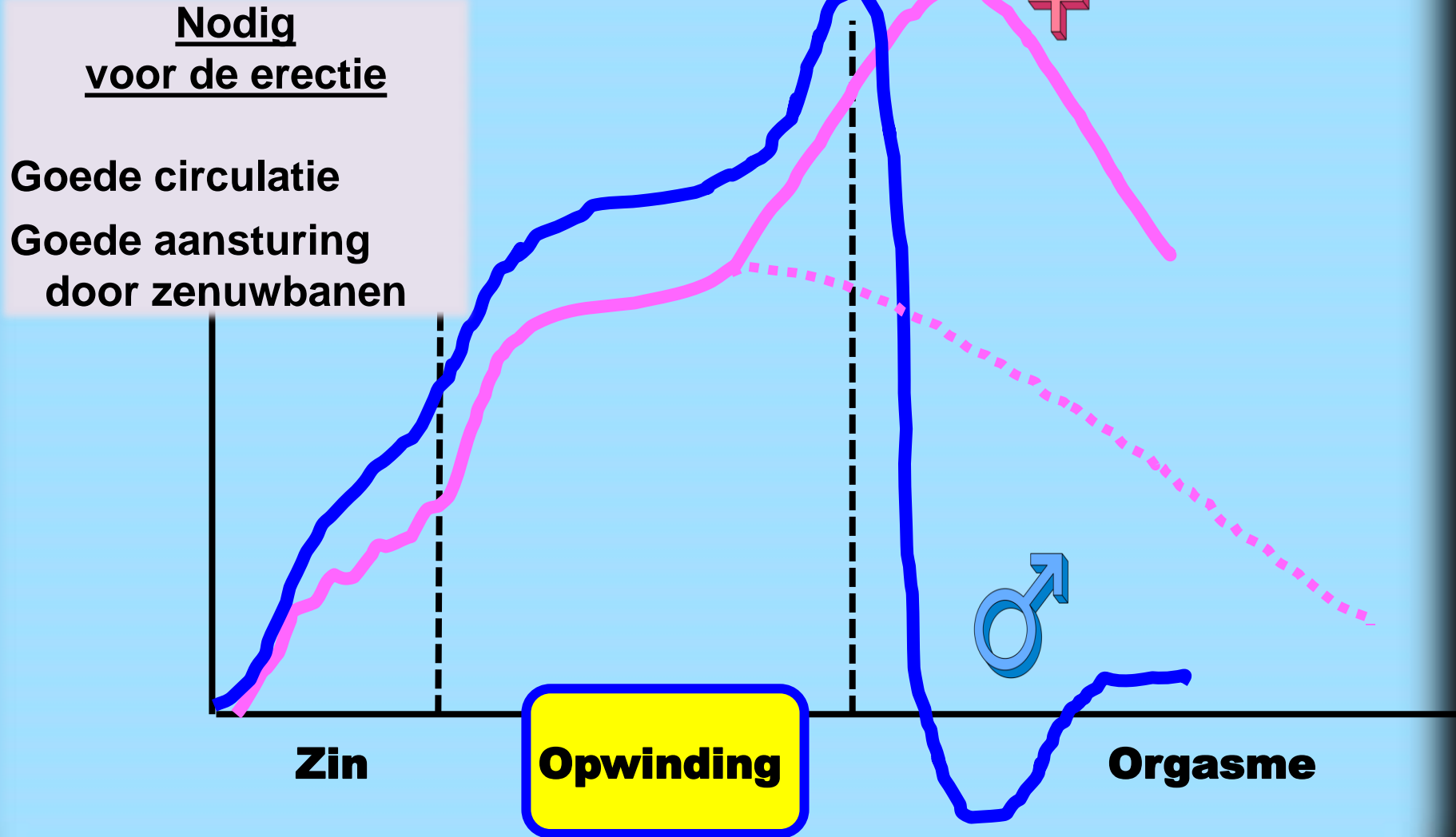
De seksuele reactie in relatie tot Parkinson

Nodig voor zin:

Niet te moe zijn
Genoeg dopamine

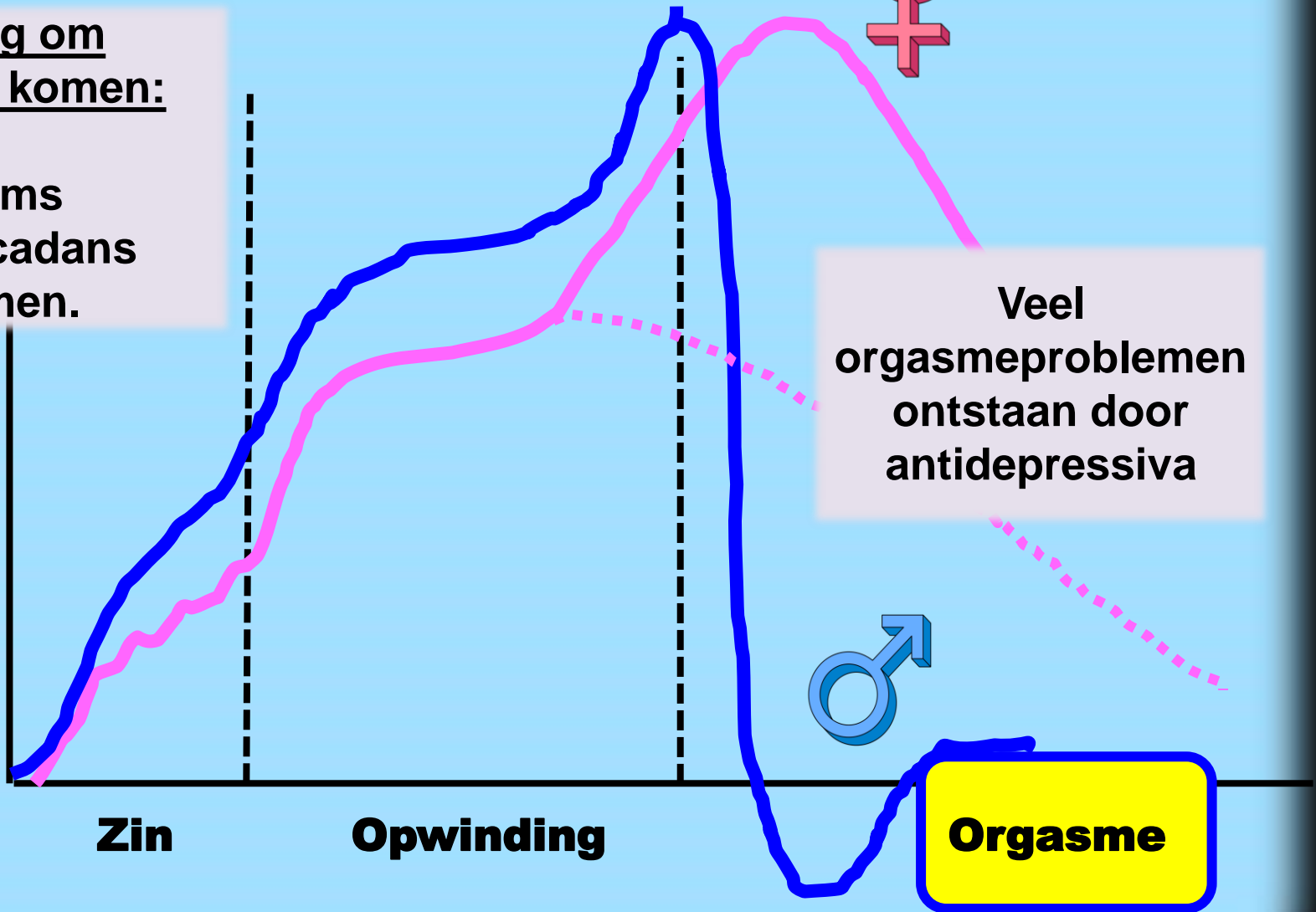
De seksuele reactie in relatie tot Parkinson

De seksuele reactie in relatie tot Parkinson

Nodig om
klaar te komen:

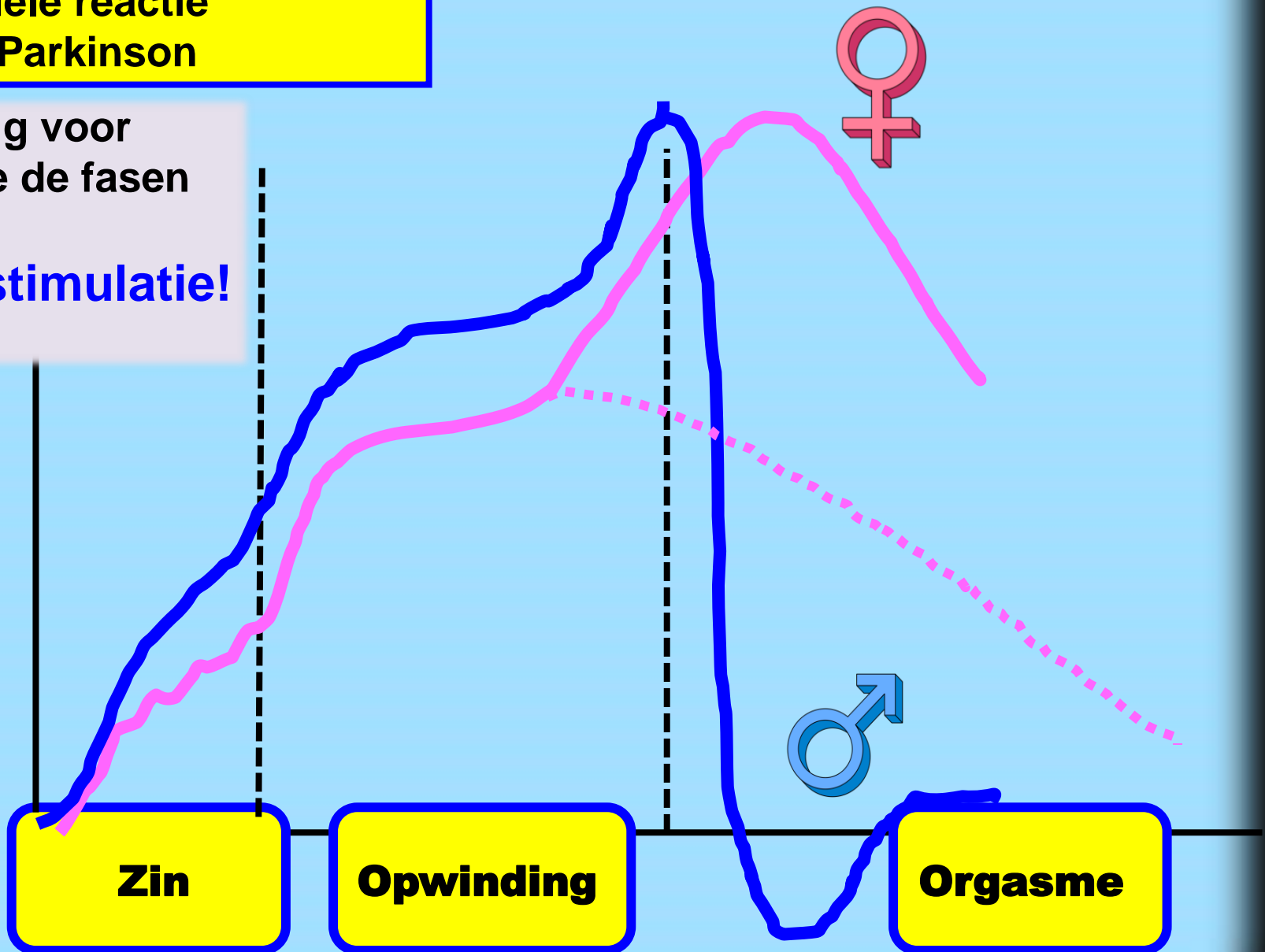
Soms
in de cadans
komen.

De seksuele reactie bij Parkinson

Nodig voor alle drie de fasen

Goede stimulatie!

De seksuele reactie bij Parkinson

Nodig voor
alle drie de fasen

Goede stimulatie!

Vooral in een langerdurende relatie
gebeurt dat meestal door de partner.

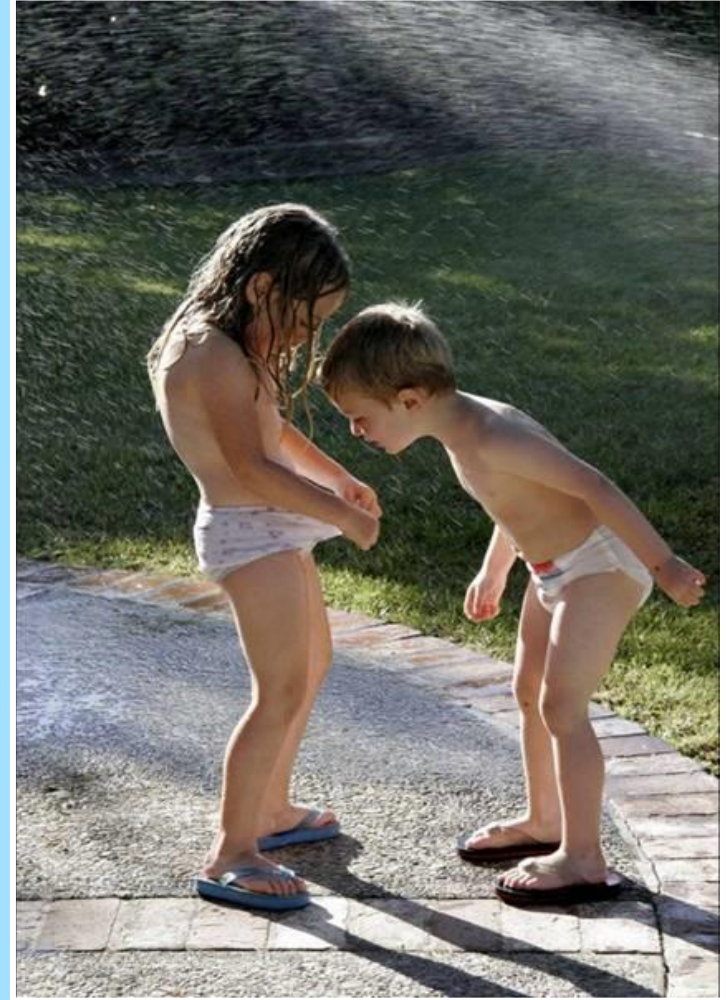
Lastiger door lichamelijke veranderingen (bvb huid)

Lastiger door moeilijker contact

Lastiger door teveel voorzichtigheid van de partner

Vrouw- man verschillen

**Focus:
sterker op functie**

**Focus:
sterker op relatie**

**Focus:
sterker op functie**

**Focus:
sterker op relatie**

**Mannen
meer gericht op functie**

**Vrouwen
meer gericht op relatie**

Bij ziekte en bij Parkinson:

**Zorgen rond
erectie
en orgasme**

**Zorgen rond zin
en rond
aantrekkelijkheid**

Een 'typische man-vrouw relatie' in bed

Bij mannen

Meer oriëntatie
op seks
op genitaal
op orgasme
op penetratie

assertiever
slechte antennes

Bij vrouwen

Meer oriëntatie
op relatie
op contact
op sensualiteit

sensitiever
sterk seksueel
plichtgevoel

Dat is niet beter, dat is niet slechter!

Het is zoals het is!

De problemen

verstoorde seksuele functie

verstoorde mobiliteit

verstoorde sensaties

verstoorde communicatie

verstoord uiterlijk

veranderde persoonlijkheid

verstoorde controle blaas / darmen

De uitdagingen

de seksuele functie verstoord **bij de man**

Zin

geen zin
te veel zin

Opwinding

niet stijf worden of blijven

Orgasme

niet klaarkomen
moeilijk klaarkomen
te snel klaarkomen

de seksuele functie verstoord **bij de vrouw**

Zin

geen zin
(te-)veel zin

Opwinding

niet nat worden

Orgasme

niet of moeilijk klaarkomen

Praktische oplossingen

Minder zin door:

- De Parkinson zelf

De essentie van Parkinson

Er wordt te weinig dopamine aangemaakt
De behandeling gaat dan doorgaans
met dopamine-achtige stoffen.

Daarmee kan je zin weer terugkomen.
Bij sommige patiënten wordt dat teveel.

Voor beide partners
kan dat nogal beschamend voelen!
Laat het toch snel aan je behandelteam weten!

Praktische oplossingen

Minder zin door de Parkinson verschijnselen

- moeheid
- teleurstelling
- negatieve verwachtingen
- schaamte (bijv. door urineverlies)
- verstoorde / veranderde relatie
- depressie
- andere medicatie
- etc.

Praktische oplossingen

Minder zin door de Parkinson verschijnselen

- moeheid
- teleurstelling
- negatieve verwachtingen
- schaamte (bijv. door incontinentie)
- verstoorde / verlaagde energie
- depressie
- andere medicatie
- etc.

- Initiatief aanpassen
- Tijd aanpassen
- Energieverbruik aanpassen
(dus minder hard werken in bed)
- Hulpmiddel gebruiken
om de actie over te nemen
- Eventueel medicatie aanpassen

Praktische oplossingen

Minder zin door de Parkinson verschijnselen

- moeheid
- teleurstelling
- negatieve verwachtingen
- **schaamte (bijv. door incontinentie)**
- verstoorde / veranderde relatie
- depressie
- andere
- etc.

- Rouw er over met je partner en maak er vervolgens het beste van.
- Overleg evt met een continëntieverpleegkundige
- Voedsel / drinken aanpassen aan het vrijen
- Schadevrij vrijen (zeiltje; buiten; onder de douche),
- Pas het vrijen aan (bvb masturbatie ipv coïtus)

Praktische oplossingen

Minder zin door de Parkinson verschijnselen

- moeheid
- teleurstelling
- negatieve verwachtingen
- schaamte (bijv. door incontinentie)
- **verstoorde / veranderde relatie**
- depressie
- andere medicatie
- etc.

- Durf je nog af en toe minnaars te zijn?
- Durf je je nog sexy te kleden voor hem / haar (ook als je te moe bent om verder te gaan?)
- Zorg voor uitjes, waarbij je er weer alleen voor elkaar bent. (dus zonder bezoek / zonder kleinkinderen)

Praktische oplossingen

Minder zin door de Parkinson verschijnselen

- moeheid
- teleurstelling
- negatieve verwachtingen
- schaamte (bijv. door incontinentie)
- verstoorde / veranderde relatie
- depressie
- **andere medicatie**
- etc.

- Als dat echt een factor is:
Probeer te zoeken wanneer het medicatie-effect minimaal is.
Leer om te 'spelen' met dosering.
- Overleg met je behandelaar

Praktische oplossingen

Minder goede erectie door:

- verstoring door schade aan hersenen / zenuwen
- faalangst en negatieve verwachtingen
- vertrouwde houdingen kunnen niet meer
- medicatie

Praktische oplossingen

Minder goede erectie door:

- verstoring door schade aan hersenen / zenuwen
- faalangst en negatieve verwachtingen
- vertrouwde houdingen kunnen niet meer
- medicatie

- Misschien op te lossen door extra prikkels toe te dienen:
    - ♥ striptease van de partner?
    - ♥ erotica?
    - ♥ duidelijke opwinding van de vrouw
- NB: mannen zijn wat meer visueel ingesteld!

Praktische oplossingen

Minder goede erectie door:

- verstoring door schade aan hersenen / zenuwen
- faalangst en negatieve verwachtingen
- vertrouwde houdingen kunnen niet meer
- medicatie

**Als er echt behoefte
aan erectie is:**

→ erectiebevorderende
ondersteuning

1. Vibrator
2. Vibrator + glijmiddel
3. Stuwbandje
4. Vacuümpomp
5. Injecties
6. Erectiepil

Vacuüm methode

Stuwbandjes

erectiepillen

vibrator

Praktische oplossingen

Minder goede erectie door:

- directe verstoring vd zenuwbanen waardoor seksuele prikkels niet doorkomen
- faalangst en negatieve verwachtingen
- vertrouwde houdingen kunnen niet meer
- medicatie

Let wel:

- De meeste vrouwen kunnen heel goed omgaan met lekker vrijen zonder erectie.
- Veel partners geven aan last te ervaren als hun man niet meer knuffelen wil en hij op die manier de intimiteit verspeelt!

**Zorg dat door de noodzaak tot erectie
niet het plezier in vrijen en intimiteit verdwijnt !**

Praktische oplossingen

Niet meer nat worden:

- directe verstoring vd zenuwbanen
- onvoldoende opwinding
- medicatie

- Een goed glijmiddel

Praktische oplossingen

Niet meer nat worden:

- directe verstoring vd zenuwbanen
- onvoldoende opwinding
- medicatie

- Beter vrijen
(of stoppen en volgende keer beter)

Zorg dat je niet in de vicieuze cirkel komt
van **pijn** → **droog** → **pijn!**

Verstoord orgasme door:

- angst voor incontinentie ('laten gaan')
- medicatie (vooral antidepressiva)

Te vlug klaarkomen:

- door de medicatie
(maar ook wel door de Parkinson zelf)

- Soms te verhelpen met een pilletje
(enige uren tevoren in te nemen)
- Soms met een verdovende crème

Problemen met de spieren:

- spasmen van schouder spieren etc,
waardoor vertrouwde houdingen
moeilijker worden

of bij frozen shoulder

als daardoor masturberen moeilijk wordt:

- Vraag je partner het over te nemen!
- Gebruik een sterke vibrator
(die hoef je alleen maar vast te houden)

Algemene adviezen:

- Praat erover
  - ♥ met elkaar
  - ♥ met lotgenoten

- Zoek informatie op het web en via de folder van de Parkinson Patiënten Vereniging

- Praat erover
  - ♥ met je arts / verpleegkundige / huisarts

- Als je er met die professional niet uitkomt:
  - vraag verwijzing naar een seksuoloog.**Seksuologie heeft veel oplossingen!**

Algemeen advies:

- **Blijf investeren in je seksuele relatie zoals je ook investeert als andere veranderingen optreden!**

Succes!

**En vergeet niet te genieten!
(alleen en / of samen)**

